

Lausunto eduskunnan talousvaliokunnalle Euroopan Unionin tulevasta elpymisrahastosta (E 39/2020 vp Valtioneuvoston selvitys: EU:n tuleva elpymisrahasto)

Laajennetun euroryhmän 7.–9.4.2020 pidetyssä kokouksessa käsiteltiin useita politiikkatoimia, joilla euroryhmä ja Euroopan Unioni voisivat reagoida COVID-19 -pandemian talousvaikutuksiin. Yksi kokouksessa tarkastelluista ehdotuksista koski elpymisrahastoa [*recovery fund*]. Euroryhmän kokouksesta julkistaman lehdistötiedotteen mukaan elpymisrahasto tarjoaisi EU:n budjetin välityksellä rahoitusta ohjelmille, jotka olisi muotoiltu uudelleen käynnistämään talous eurooppalaisten prioriteettien mukaisesti niin, että EU:n solidaarisuus eniten kärsineiden jäsenmaiden kanssa varmistettaisiin.

Elpymisrahastoa käsittelevä perusmuistio VNEUS2020-0366 (seuraavassa: perusmuistio) on laadittu ennen Eurooppa-neuvoston 23. 4. 2020 pidettyä kokousta, jossa käsiteltiin myös elpymisrahastoa. Eurooppa-neuvoston puheenjohtajan Charles Michelin kokouksen jälkeen esittämän lausunnon mukaan rahasto on kohdennettava kriisin pahimmin koettelemiin sektoreihin ja Euroopan maantieteellisiin osiin, ja sen on oltava omistautunut nykyisen kriisin käsittelylle.

Perusmuistioon kirjatuissa Suomen kannanotoissa huomautetaan aiheellisesti, että rahaston varoja pitäisi käyttää toimenpiteisiin, jotka ”edesauttavat tehokkaasti taloudellista elpymistä jäsenmaissa” (s. 1). Perusmuistiossa esitetään, että elpymistä ja kilpailukyvyyn vahvistamista tukisivat ”panostukset vihreään kasvuun, digitalisaatioon ja TKI-toimintaan” (s. 2). Myös euroryhmän puheenjohtaja Mário Centeno on esittänyt samantapaisia näkemyksiä. Centeno esitti euroryhmän 9.4. pitämää kokousta koskeneissa kommentteissaan, että elpymisrahasto tukisi niitä eurooppalaisia investointeja joita ”paremman, vihreämmän, joustavamman ja digitaalisemman talouden rakentamiseksi tarvitsemme”.

”Vihreän” tai ekologisesti kestävä kasvun edistäminen Euroopan Unionin rahoituksella saattaa olla perusteltua nykyiseen kriisiin liittymättömistä syistä. Vihreän kasvun, digitalisaation ja TKI-toiminnan tuki sopii kuitenkin huonosti elpymisrahaston edellä kuvattuun alkuperäiseen tarkoitukseen, jonka mukaan se palvelisi talouden uudelleen käynnistämistä, tai näkemykseen, jonka mukaan rahaston on varat olisi suunnattava kriisistä pahimmin kärsineille toimialoille.

COVID-19 -pandemian toimialakohtaisista talousvaikutuksista on vielä toistaiseksi vain vähän tietoa. Esimerkiksi euroalueen teollisuuden ja palvelujen ostopäälikköindeksien vertailu osoittaa kuitenkin, että Suomen lisäksi muuallakin Euroopassa pandemia on vaikuttanut vielä dramaattisemmin palvelualoihin kuin teollisuuteen. Tulos on ymmärrettävä, sillä COVID-19 -pandemia on perustelu rajoittaa taloudellista toimintaa ensisijaisesti ei-digitaalista asiakaspalvelua kuluttajille tarjoavilla toimialoilla eikä esimerkiksi teollisuudessa tai (helpommin digitalisoitavissa olevia) liike-elämän palveluja tarjoavilla toimialoilla.

Ei-digitaalista asiakaspalvelua tarjoavia toimialoja (kuten esimerkiksi majoitus- ja ravitsemistoimintaa) koskevat rajoitukset saatetaan myös purkaa viimeisenä, jos COVID-19 -pandemian vuoksi taloudelliselle toiminnalle asetetut rajoitteet puretaan asteittain. Tuen suuntaaminen vihreään kasvuun, digitalisaatioon ja TKI-toimintaan ei edistä näiden toimialojen uudelleen käynnistämistä. Yritysten toteuttamien digitalisaatiohankkeiden tai niiden harjoittaman TKI-toiminnan suora tuki on politiikkatoimena muutenkin ongelmallinen, koska julkisen sektorin toimijoiden on vaikea estää yrityksiä suuntaamasta tukea kannattamattomiin hankkeisiin tai hankkeisiin, joita yritykset olisivat toteuttaneet tuesta riippumatta.

Pitkällä tähtäimellä innovatiivisuutta ja talouskasvua voidaan paremmin edistää esimerkiksi panostuksilla koulutukseen etenkin teknologian kehityksen kannalta relevanteilla aloilla.

Suomen kannanotoissa elpymisrahaston myöntämän tuen muodoksi ehdotetaan lähtökohtaisesti lainamuotoista tukea. Niiden mukaan ensisijaisena vaihtoehtona tulisi selvittää EU:n omien varojen enimmäismäärän ja rahoituskehyksen maksujen enimmäismäärän välisen liikkumavaran hyödyntämistä lainojen vakuutena. COVID-19 -pandemian aiheuttama taloudellinen kriisi on kuitenkin kohdistunut erityisen voimakkaasti maihin (ennen muuta Italiaan), joiden velkasuhde ylitti jo ennen kriisiä huomattavasti vakaus- ja kasvusopimuksen mukaisen sallitun maksimin. Lainamuotoinen tuki tällaisille maille sopii huonosti siihen solidaarisuuteen, jota myös perusmuistiossa esitetyn Suomen kannanoton mukaan nyt olisi tärkeää korostaa.

Lisäksi EU:n talouden ohjausjärjestelmän heikkoutena on jo ennen COVID-19 -pandemian aiheuttamaa kriisiä ollut se, että vakaus- ja kasvusopimuksen noudattamiseen ei ole ollut kannusteita. On syytä epäillä, että lainamuotoinen tuki jäisi pysyvästi kasvattamaan euroalueen eniten velkaantuneiden maiden velkasuhdetta ja lisäisi näin velkataakan eurojärjestelmän vakaudelle aiheuttamaa uhkaa.

Helsingissä 4. päivänä toukokuuta 2020

Ilkka Kiema
tutkimuskoordinaattori, ennustepäällikkö
Palkansaajien tutkimuslaitos